

Bartoňková, Dagmar

[La letteratura di consumo nel mondo greco-latino: atti del convegno internazionale, Cassino, 14-17 settembre 1994. A cura di Oronzo Pecere e Antonio Stramaglia]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. N, Řada klasická.
1998-1999, vol. 47-48, iss. N3-4, pp. 117-118

ISBN 80-210-2348-1

ISSN 1211-6335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/114068>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vztahu k neživým věcem – *at' z kůry tamaryšku jantar bohatě prýští místo z tamaryškové kůry se hustý vylévej jantar* (8, 53).

Novému překladu H. Kurzové se podle našeho názoru podařilo překlenout propast oněch šedesáti jedna let, za které se jazyk samozřejmě poněkud změnil, a zařadit se mezi kvalitní české překlady klasické antické poezie.

Vladimíra Maroušková
studentka oboru latina-čeština

La letteratura di consumo nel mondo Greco-latino. A cura di Oronzo Pecere e Antonio Stramaglia, Università degli Studi di Cassino 1996, stran 545.

Ve dnech 14.-17. září 1994 se v italském Cassinu konal mezinárodní kongres na téma Konzumní literatura v řecko-latinském světě a přednesené referáty vydala za redakce O. Pecera a A. Stramaglii univerzita v Cassinu, která byla také hlavní organizátorkou celé akce. Celkem bylo na konferenci předneseno šestnáct referátů a zúčastnili se jí kromě odborníků z Itálie i badatelé z Německa, Belgie, Španělska, Spojených států a České republiky.

Literatura označovaná za konzumní je chápána jakožto tzv. „nižší literatura“, kterou četly méně vzdělané vrstvy a jež měla být především zdrojem zábavy. Z antické literární produkce bývá mezi konzumní literaturu řazen zvláště román, různé biografie, spisy zábavnou formou pojednávající o rozmanitých činnostech člověka, jako např. o sportu, lovu, kuchaření, dále pamflety, díla paradoxografického charakteru, jež se stala zvláště v pozdní antice velmi oblíbenou lidovou četbou, anekdoty, bajky, aretologické skladby, věštby, snáře, ilustrované příběhy, zařazují se sem i některé divadelní formy, jako mimos, a podle řady badatelů sem patří i literatura pornografická.

Vedle toho, že není vždy zcela jasné a jednoduché stanovit, zda to či ono dílo patří ještě do literatury konzumní či již do „vysoké literatury“, zamyšlení nutně vyvolává i samotné označení „konzumní“ literatura. Je si toho vědom také O. Pecere, který v předmluvě k recenzované publikaci na str. 5–7 vysvětluje, že „jde o titul, který obsahuje násilný výklad“ a „přenáší do oblasti antické literatury označení, které badatelé věnující se moderním literaturám aplikují na zvláštní typologii textů určených nikoli pro publikum vyšší kultury..., nýbrž pro osoby, které jsou na dostatečném stupni gramotnosti, aby našly zálibu v četbě nenáročné a příležitostné, určené pro rozptýlení a únik od každodenního života. V literatuře antického světa... si jednoduše vypůjčujeme ono označení, abychom se pokusili uvést do jednotného rámce kritické úvahy o bohatém textovém dědictví, jehož analýza zůstala omezena na specializovaný okruh bádání, vymykající se tradičním myšlenkovým proudům klasických studií“.

Nad souhrnným názvem pro výše jmenovanou literaturu se zamýšlí také M. Fusillo ve svém příspěvku na str. 47–67 a sám prosazuje termín francouzské proveniencí „paraliteratura“, neboť ten má podle Fusilla obsáhlejší a širší záběr a je méně hodnotící jak ve srovnání s italským „letteratura di consumo“, tak ještě více s německým termínem „Trivalliteratur“.

Na konferenci byly předneseny referáty obecnějšího zaměření i příspěvky věnované jednotlivým konkrétním dokladům konzumní literatury. Fundamentální je stať G. Cavalla (11–46) o doložení konzumní literatury a o tom, jak se tato literatura psala i četla. Velmi instruktivní jsou přehledné tabulky s dokumentací o zachování fragmentů narativní prózy (částečně se opírají o publikaci *Ancient Greek Novels: The Fragments*, Princeton 1995, jejímiž autory jsou S. A. Stephens a J. J. Winkler). Cavallova studie je doprovázena velmi zdařilými reprodukcemi vybraných papýrových zlomků na křídovém papíře.

Dlouho se tradovalo, že narativní literatura nebyla, především pro svůj obsah, určena pro didaktické využití. A. Stramaglia však ve své rozsáhlé a materiállově bohatě podložené studii (97–166) dokazuje, že s postupem doby se tato zásada přestala dodržovat a že narativní literatura v zá-

vislosti na čase, geografickém vymezení a historicko kulturním horizontu sloužila i při výuce. Podobnou tematikou se pak zabývá i R. Cribiorová, která se však soustředila výhradně na didaktické uplatnění narativní literatury v Egyptě za období řecko-římského (505–528).

R. Dostálová se věnovala historickému románu a zaujala svým výkladem o transformaci historických postav v románové hrdiny (167–188).

O divadelních formách konzumní literatury, zvláště o mímu, hovořil ve svém příspěvku G. F. Gianotti (265–292), jenž si mimo jiné všímá stop ohlasů na mimos a pantomimos v dochovaných románech (u Charitóna, Apuleia, ale i u Nonna či na kolínském papyru z 3. stol. n. l., objeveném v Luxoru a publikovaném poprvé v r. 1987) a dochází k závěru, že „němé“ divadlo, které se pěstovalo v celém prostoru od východu až na západ v „mezinárodních“ dimenzích, obzvláště dobře překonávalo jazykové bariéry i další rozdíly mezi diváky.

Značnou pozornost vyvolal rozsáhlý referát F. De Martina o pornografické literatuře (293–341). Autor zdůraznil, že v Řecku tato literatura nepředstavuje zvláštní literární druh, nýbrž jen jakýsi myšlenkový proud, a je záležitostí privátní, sloužící k potěše individua (na rozdíl od literatury obscenní, budící pohoršení, srov. str. 305). De Martino seznamuje čtenáře i s pornografickými manuály, které byly starší než proslulé příručky orientální a jejichž autoři byli muži i ženy (Súda uvádí hned několik proslavených autorek pornografických příruček). Dále se hovoří o úzkých vztazích pornografického umění výtvarného a literatury a také o tom, že pozdější autoři erotické literatury (např. autoři děl Mílésiaka, Rhódiaka, Babylóniaka, Foiníkika aj.) všichni řecké pornografické příručky využívali.

„Inkubační“ literaturu (inkubace = spaní na podlaze chrámu zasvěceného božstvu, od něhož chtěl člověk uzdravení) zkoumají hned dva badatelé, a to M. Dorati a G. Guidorizzi (343–371), obšírná studie o antické paradoxografii, věnovaná jejím počátkům, vývoji i recepci, pochází rovněž od dvou autorů, G. Schepense a K. Delkroixe (373–409); na otázku, zda můžeme i tuto literaturu řadit mezi konzumní literaturu, odpovídají autoři pozitivně.

F. Pordomingová (461–482) se rozhodla zkoumat tematiku ne příliš probádanou, které se ona sama věnuje po řadu let, totiž řeckou lidovou poezii. Dělí ji do deseti kategorií (např. písně kulturní, triumfální, milostné, taneční, pracovní, dětské, hymny atd.). Zajímavý je i Appendix složený z vybraných ukázek řecké lidové poezie a sestavený jak z existujících kanonických vydání, tak i z nově objevených papyrových zlomků.

Výsledky svého bádání na poli smíšeného stylu, prozimetra, jímž je psána řada památek konzumní literatury, přednesla autorka této recenze D. Bartoňková (251–264). Šlo jí především o odlišení pojmů prozimetrum a menippská satira, dále předložila své pojetí typologie antického prozimetra.

Svémi originálními postřehy zaujme práce A. Barchiesiho (189–208), aplikující na Petroniův spis *Satyricon* slovní spojení „extra legem“ a obohacující petroniovskou literaturu.

V přehledné a inspirativní studii zaměřil S. Merkle svou pozornost na *Život Aisópu* (209–234) a na odkrývání anekdoty, novely a bajky v této fiktivní biografii z 1./2. stol. př. n. l.

I. Gallo se zaměřil na řeckou konzumní biografii, se zvláštním zřetelem k Románu o Alexandrovi a *Životu filozofa Seconda* (235–249).

O pozdně antické básnické skladbě spojené se jménem Dórotheovým a známé nám teprve od r. 1984 z PBodmer 29 pojednal E. Livrea, který toto dílko o 343 hexametrech podrobuje analýze rovněž jakožto produkt konzumní literatury (69–95).

O Plútarchovi jako zdroji většeb přednesl referát J.-A. F. Delgado (483–503).

Samotná organizace kongresu na téma, které se poněkud vymyká běžným okruhům bádání o antické literatuře – jež však v posledních desetiletích přitahuje badatele nejen pro objevy nových fragmentů, jak je to konec konců vidět z řady závažných publikací z posledních let – si vskutku zaslouží nejvyšší pochvaly (nejlépe to snad vyjádřil při závěru konference přítomný nestor klasické filologie a jeden z předních odborníků v bádání o antickém románu R. Merkelbach), stejně jako vzorné publikování materiálů konference (opatřené indexem míst antických autorů [529–545]).